

ПОВНОВАЖЕННЯ Й КОМПЕТЕНЦІЯ ЦЕНТРАЛЬНИХ ОРГАНІВ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ З ПИТАНЬ ЕКОЛОГІЇ ТА ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ

Василенко Л.П., к.ю.н., доцент

*Житомирський національний агроекологічний університет,
Старий бульвар, 7, м. Житомир, Україна
lesyavasilenko@ukr.net*

У статті аналізується нормативно-правовий матеріал, яким регламентуються повноваження та компетенція посадових і службових осіб центральних органів виконавчої влади у сфері захисту об'єктів довкілля.

Ключові слова: центральні органи виконавчої влади з питань екології та природних ресурсів, захист об'єктів довкілля, обов'язок, відповідальність посадових осіб.

ПОЛНОМОЧИЯ И КОМПЕТЕНЦИЯ ЦЕНТРАЛЬНЫХ ОРГАНОВ ИСПОЛНИТЕЛЬНОЙ ВЛАСТИ ПО ВОПРОСАМ ЭКОЛОГИИ И ПРИРОДНЫХ РЕСУРСОВ

Василенко Л.П.

*Житомирский национальный агроэкологический университет, Старый бульвар, 7, г. Житомир, Украина
lesyavasilenko@ukr.net*

В статье анализируется нормативно-правовой материал, которым регламентируются полномочия и компетенция должностных и служебных лиц центральных органов исполнительной власти в сфере защиты объектов окружающей среды.

Ключевые слова: центральные органы исполнительной власти по вопросам экологии и природных ресурсов, защита объектов окружающей среды, обязанность, ответственность должностных лиц.

POWERS AND COMPETENCES OF THE CENTRAL EXECUTIVE AUTHORITY ON ECOLOGY AND NATURAL RESOURCES

Vasylenko L.P.

*Zhytomyr national agroecological university, Stary bulvar, 7, Zhytomyr, Ukraine
lesyavasilenko@ukr.net*

The article analyzes the legal material regulating the powers and jurisdiction of officers and employees of central authorities in the protection of environmental objects.

The author investigated the following powers of the central executive authority on environment and natural resources: state control over the use and protection of the environmental objects, issuance of permits for disposal of waste, emissions of harmful substances into the environment, providing information on the environment.

It is proved that an integral part of the rule of law is determination of duties of officers and employees and their responsibility for improper performance or failure to perform duties by constitutional regulations. In the absence of such, the rules proclaiming constitutional guarantees are declarative in nature, and can not promote the development of democracy and the rule of law, implementation of the declared constitutional guarantees.

It is proposed to adopt a new law "On Environmental Protection", which would specify the organization and activities of the central authorities in the field of environmental protection; the main goal should be to prevent damage to the environmental objects; clearly specify the duties and responsibilities of officers and employees of central authorities and State Departments of Environment and the State Environmental Inspectorate.

Duties can be considered in two main ways: in terms of the principle of legality, i.e. interrelation of law management apparatus and in respect to the principle of responsibility, according to which the administration in case of causing damage, especially because of guilt or omissions in service obligation, repair the damage. These two principles can be supplemented by the third – the principle of jurisdictional control, which, despite being derivative, essentially complements the first two. This is determined by the fact that the effectiveness of moral demands is better ensured if inappropriate quality of the duties entails penalties. Both principles of legitimacy and accountability belong to the sphere of duties. We could restrict a simple declaration that the administration is obliged to comply with the law and perform their duties, but such a system would be ineffective if the observance of these principles is not guarded by judicial intervention, based on different types of jurisdictional control. Legality consists of a set of obligations, permissions and prohibitions. As a mandatory element of this design in case of damage (moral and material) – it should be recovered by guilty person.

Key words: central government authorities on issues of environment and natural resources, protection of environmental objects, duty, responsibility of officers.

В умовах здійснення в Україні реформування системи органів державної влади особливої гостроти набувають питання, пов'язані з їх організацією та функціонуванням. Підвищення ефективності їх діяльності обумовлюється створенням не лише оптимальної системи органів виконавчої влади, а й найбільш повного, доцільного за сутністю та чіткого за формою визначення компетенції посадових і службових осіб цих органів.

Визначення напрямів діяльності всієї системи органів виконавчої влади та компетенції й повноважень центральних органів виконавчої влади у сфері екології має важливе науково-практичне значення, оскільки відсутність чіткої регламентації правових можливостей цих органів може бути передумовою погіршення стану законності в їх діяльності, що позначиться на стані навколишнього природного середовища.

Метою статті є аналіз нормативно-правових актів, якими регламентуються повноваження й компетенція посадових і службових осіб центральних органів виконавчої влади у сфері захисту об'єктів довкілля.

Стаття 35 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» (далі – ЗУ) встановлює, що державний контроль у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення й охорони природних ресурсів здійснює центральний орган виконавчої влади (далі – ЦОВВ), що реалізує державну політику зі здійснення державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення й охорони природних ресурсів. Виконавчі органи сільських, селищних, міських рад здійснюють державний контроль у сфері охорони навколишнього природного середовища [1].

Проаналізувавши положення норм ЗУ, стверджуємо, що, по-перше, ЦОВВ не є єдиною організацією в означеній сфері; по-друге, як і за часів пострадянського режиму, головною функцією є «охорона»; по-третє, як і раніше, домінує природоресурсний напрям (державному контролю підлягають використання земель, надр, поверхневих і підземних вод, атмосферного повітря, лісів та іншої рослинності, тваринного світу тощо); по-четверте, сучасний ЗУ зберігає, на жаль, багатоступеневу систему контролюючих органів, передбачену ще ст.4 Закону УРСР «Про охорону природи Української РСР» від 30 червня 1960 р.

Що означає термін «державний контроль»? Так, «Велика радянська енциклопедія» під державним контролем суто в дусі радянських часів розуміє контрольну діяльність Верховної Ради СРСР, її Президіуму та постійних комісій, верховних рад союзних та автономних республік, їх президіумів і постійних комісій, Ради Міністрів СРСР, а також союзних та автономних республік. Слід відзначити, що чисельність органів обумовлювалася необхідністю проведення контролю за обліком і зберіганням державного майна, перевірки фінансових кошторисів, планів матеріального забезпечення, договорів та інших грошових документів, розробки пропозицій про скорочення й здешевлення державного апарату тощо.

Завдання контролю в галузі охорони середовища згідно із ЗУ полягають у забезпеченні дотримання вимог законодавства про охорону середовища (ст.34). Однак вітчизняний закон, на відміну від природоохоронного законодавства, наприклад, США, не містить першочергового завдання, яким має

регулюватися виконання головної мети – запобігання спричиненню шкоди об'єктам довкілля, відшкодування спричиненої об'єктам довкілля шкоди.

Що означає термін «вимога»? Це норми, правила, яким хто-, що-небудь повинні підлягати виконанню. Термін «вимагати» означає «зобов'язувати до чого-небудь, змушувати робити саме так». На жаль, чинний закон не містить конкретних правил або приписів щодо захисту довкілля, як і деталізованого визначення змісту порушень, якими спричиняється шкода об'єктам довкілля. Конституція України в ст.14 містить відомості лише про особливу охорону землі. Особлива ж охорона атмосферного повітря та води (водних ресурсів) Конституцією України не передбачається, а обов'язок держави щодо забезпечення екологічної безпеки й підтримання екологічної рівноваги (ст.16) не лише не узгоджується з приписами ст.50, у якій містяться приписи щодо безпечного для життя та здоров'я довкілля, а й нівелює ці положення. З наведеного логічно постає необхідність виключення ст.16 Конституції України та доповнення ст.50 Конституції України ч. 3 такого змісту: «Обов'язок із реалізації положень цієї норми та ст.3 Конституції України, у тому числі відповідальність за невиконання їх приписів, покладається на посадових і службових осіб гілок влади».

Усупереч логіці, вимогам ст.ст.1, 3, 8, 19, 50 Конституції України положення ЗУ щодо обов'язків поширюються лише на громадян України [1, ст.12]. На жаль, такий порядок у чинному законодавстві, зокрема, у сфері захисту довкілля, ґрунтується на приписах самої Конституції України, яка виконання обов'язків поширює лише на громадян, звільняючи від них посадових і службових осіб гілок влади, що не може сприяти виконанню ними конституційних приписів. Такий же принцип поширюється на керівників підприємств, установ, організацій. Відсутність відповідальності за невиконання або неналежне виконання заходів із захисту об'єктів довкілля від негативних чинників не може сприяти реалізації вимог ст.50 Конституції України та законності в цій сфері в цілому.

З огляду на положення Конституції України, яка встановлює, що виключно законами України визначаються організація та діяльність органів виконавчої влади (п.12 ст.92), вважаємо, що нова редакція ЗУ має деталізувати організацію й діяльність ЦОВВ у сфері захисту довкілля. Головною метою такої діяльності має бути запобігання спричиненню шкоди об'єктам довкілля. Необхідно чітко обумовити обов'язки й відповідальність посадових і службових осіб ЦОВВ, а також Державних департаментів екології та природних ресурсів і Державної екологічної інспекції України, щодо яких у самому ЗУ відсутні будь-які відомості.

Стаття 20 ЗУ, оминаючи питання обов'язків і відповідальності, наділяє ЦОВВ у галузі охорони навколишнього природного середовища й використання природних ресурсів компетенцією або гарною обізнаністю у сферах управління в галузі охорони навколишнього природного середовища, координації діяльності міністерств, відомств, підприємств, установ та організацій (п.«а»), інших спеціально уповноважених органів державного управління в галузі охорони навколишнього природного середовища й використання природних ресурсів (п.«і»).

Ст.20² ЗУ говорить, зокрема, про абстрактний державний контроль за використанням та охороною об'єктів довкілля, проте не містить жодних положень про те, яким чином здійснюється попередження або захист від негативних чинників, що спричиняються джерелами скидів і викидів, інтенсивним застосуванням отрутохімікатів. Як і в разі з ігноруванням вимог Міжнародної конвенції про захист рослин, замість безпосереднього виконання обов'язків (моніторинг довкілля) закон наділяє ЦОВВ повноваженнями щодо «організації моніторингу», що не є тотожним.

На нашу думку, недоречними й суспільно небезпечними є повноваження щодо встановлення екологічних нормативів, тоді як мають діяти єдині державні санітарні норми та правила (п.«г» ст.20 ЗУ) [2].

Не узгоджуються зі ст.50 Конституції України та принципом захисту об'єктів довкілля від негативних чинників надання права органу, який має здійснювати попереджувальні заходи із захисту довкілля, на видачу дозволів на викиди й скиди отруйних речовин у довкілля (п.«г» ст.20¹ ЗУ). Так само несумісним вбачається одночасне наділення ЦОВВ охоронними й дозвільними функціями.

З метою виокремлення несумісностей у Законі України «Про охорону навколишнього природного середовища» ми об'єднуємо в одну групу «компетенцію» щодо таких видів діяльності: подання позовів про відшкодування збитків і втрат; складання протоколів і розгляду справ про адміністративні правопорушення; обмеження чи зупинення діяльності підприємств та об'єктів

(незрозумілим вбачається застосування поряд із визначенням підприємств певних об'єктів). Якщо компетенція – це «право», а вона не може бути визнана обов'язком, то діяльність щодо подання позовів, здійснення адміністративного провадження тощо залежить від ініціативи (бажання) органу здійснювати таку діяльність.

Положення про Міністерство охорони навколишнього природного середовища України (далі – Мінохоронприроди України) [3, п.5] обумовлює «право застосовувати» економічні санкції до підприємств, установ та організацій за порушення вимог законодавства, подавати позови про відшкодування збитків і втрат, завданих унаслідок такого порушення, складати протоколи та розглядати справи про адміністративні правопорушення. До речі, як у ЗУ, так і в згаданому положенні відсутні будь-які посилання на статус легалізованого озброєного угруповання. Вкотре звертаємо увагу на те, що «право застосовувати» не є «обов'язком застосовувати», що підтверджується низьким рівнем діяльності Міністерства екології та природних ресурсів України в цій сфері.

Слід відзначити, що приписи ст.50 Конституції України щодо права вільного доступу до інформації про стан довкілля, якість харчових продуктів і предметів побуту та положення ст. 20 ЗУ, які надають ЦОВВ право встановлювати порядок надання інформації про стан навколишнього природного середовища, не узгоджуються з вимогами ст. 8 Конституції України, ст. 25 ЗУ (інформація про стан навколишнього природного середовища) та не охоплюють питання, визначені Орхуською конвенцією [4], зокрема, щодо стану здоров'я та безпеки людей, умов їхнього життя.

Ратифікація Україною Орхуської конвенції стала великою подією, що мала зробити прорив у відповідному національному законодавстві. Однак нормативно-правові акти, прийняті останнім часом на забезпечення належної реалізації екологічних прав громадян, на жаль, не відповідають духу й букві Орхуської конвенції. М.В. Краснова справедливо зауважує: «У цій частині законодавство сформульоване декларативно, проголошує певні можливості, однак не передбачає механізмів їх забезпечення, що створює ускладнення під час їх реалізації» [5, с. 25-28].

Інші положення ст.20 ЗУ щодо «компетенції» ЦОВВ не аналізуються внаслідок їх загальності й абстрактності.

Згідно з Положенням про Державну екологічну інспекцію в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі Державна екологічна інспекція України підзвітна й підконтрольна Державній екологічній інспекції України (тобто самій собі) [6, п.1], що є нонсенсом. Як і управління, Державна екологічна інспекція України забезпечує реалізацію державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища, охорони природних ресурсів, раціонального використання тощо (п.3). Інакше кажучи, основними завданнями інспекції є, зокрема, «участь у забезпеченні реалізації державної політики» у сфері охорони середовища, охорони природних ресурсів, раціонального використання тощо шляхом «здійснення державного контролю» за дотриманням вимог законодавства про охорону середовища, охорону природних ресурсів, їх раціональне використання, екологічну безпеку, поводження з небезпечними хімічними речовинами, пестицидами та агрохімікатами тощо (п.4).

Державна екологічна інспекція України здійснює державний контроль за дотриманням правил, нормативів, стандартів у сфері охорони середовища (як ЗУ, так і Положення про Державну екологічну інспекцію в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі не містять відомості про означені правила тощо), умов виданих дозволів на викиди й скиди отруйних речовин у навколишнє природне середовище, транскордонне переміщення об'єктів рослинного та тваринного світу (п.4). Проте будь-які відомості щодо здійснення контролю за транскордонним переміщенням отруйних речовин з інших держав на територію України в Положенні про Державну екологічну інспекцію в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі відсутні.

Так само відсутні положення щодо запобігання впливу негативних чинників на об'єкти довкілля. Державна екологічна інспекція України здійснює контроль за станом довкілля шляхом інструментально-лабораторних вимірювань показників складу та властивостей, у тому числі забруднюючих речовин, із застереженням «у межах галузі атестації на право виконання цих вимірювань» (п.6.8). Слід також відзначити, що жодний із 53 підрозділів інструментально-лабораторного контролю Міністерства екології та природних ресурсів України не атестовано на право проведення аналізів небезпечних відходів, незважаючи на бюджетне фінансування, у тому числі й на озброєння спеціальних підрозділів.

З огляду на викладене виникає декілька питань. Чому Положення про Державну екологічну інспекцію в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі не містить посилань на обов'язки й відповідальність посадових і службових осіб? Чому в ньому присутні застереження щодо атестації? Чому закон не конкретизує, що Державна екологічна інспекція України має обов'язок постійно (систематично) здійснювати аналіз отруйних скидів і викидів, які здійснюються стаціонарними й пересувними джерелами, у тому числі аналіз ґрунтів та вод на територіях, де здійснюється сільськогосподарське виробництво тощо? Чому не наводяться положення щодо освіти посадових осіб тощо? Відповіді на ці питання криються, мабуть, у тому, що за виконання передбачених Конституцією України обов'язків хтось повинен заплатити додатково.

Присутність на кордоні озброєних працівників спеціальних підрозділів Міністерства екології та природних ресурсів України, як і неозброєних представників Держкарантину, є нічим іншим, як дублюванням функцій (що реально постає з п.1 Положення про екологічний контроль у пунктах пропуску через державний кордон та в зоні діяльності регіональних митниць і митниць), нехтуванням інтересів платників податків і державного бюджету, ігноруванням принципів адміністративної реформи тощо.

Аналіз Закону України «Про державний кордон України» та Митного кодексу України свідчить, що в пунктах пропуску через Державний кордон України, у тому числі на внутрішніх митницях, склалася небезпечна санітарно-епідеміологічна ситуація, яка є наслідком «затягування» процесу оформлення пропуску осіб, товарів, транспортних засобів і вантажів через державний кордон, невиправданого утворення черг під час очікування проходження численних видів контролю. Зокрема, однією з причин такої ситуації є присутність на кордоні підрозділів органів виконавчої влади, які дублюють діяльність одне одного. Зазначене потребує певною мірою виключення дублювання функцій і повноважень державних органів, формування й нормативного закріплення механізму координації та взаємодії діяльності цих органів.

З огляду на зазначене кардинальна зміна сучасного стану на кордоні України та на внутрішніх митницях шляхом усунення з кордону підрозділів органів виконавчої влади, які не мають жодного відношення до «охорони території країни на кордоні», цілком відповідатиме Конституції України, вимогам конвенцій, ст.ст.2, 12 Закону України «Про державний кордон України», принципам митного регулювання, сприятиме забезпеченню реалізації адміністративної реформи в Україні, заощадженню бюджетних коштів тощо.

Повертаючись до інших положень, що визначають зміст функцій інспекцій, звертаємо увагу на те, що Положення про Державну екологічну інспекцію в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі жодним чином не узгоджується як зі змістом самого ЗУ, так і зі ст.ст.20, 35 ЗУ. Замість запобігання спричиненню шкоди об'єктам довкілля, виявлення джерел отруйних скидів і викидів, у тому числі територій сільгоспугідь, отруєних унаслідок застосування хімічних речовин, Положення про Державну екологічну інспекцію в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі надає право обстежувати не джерела, а підприємства, установи й організації, військові та оборонні об'єкти, об'єкти органів внутрішніх справ, Державного департаменту з питань виконання покарань, Служби безпеки України, Державної прикордонної служби України тощо з метою перевірки дотримання ними вимог законодавства.

Водночас Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» не містить ні чіткої правової форми перевірки, ні чіткої правової форми викладення цих вимог, що спричиняє на практиці численні порушення принципів законності.

Підпункт 8 п.6 Положення про Державну екологічну інспекцію в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі проголошує, що інспекція замість обов'язку має право «виконувати <...> відбір проб, інструментально-лабораторні вимірювання показників складу та властивостей, у тому числі забруднюючих речовин» на об'єктах, які обстежуються [6] (адже обов'язок цього може виникнути в разі додаткової сплати). Отже, залишається незрозумілим, що слід розуміти під інструментально-лабораторними вимірюваннями показників складу та властивостей, які не підпадають під ознаку забруднюючих речовин.

Інспекції, не маючи законодавчо встановленого права на обмеження або зупинення діяльності (за умов відсутності в ЗУ будь-яких пояснень щодо їх статусу), наділяються правом опломбовувати приміщення, устаткування й апаратуру підприємств, установ, організацій та об'єктів, щодо яких було прийнято в установленому порядку (не зрозуміло, ким саме встановленому) рішення про обмеження

чи зупинення (тимчасово) їх діяльності (п.4). Загалом не визначено, у яких випадках діяльність підприємств підлягає обмеженню, а в яких – зупиненню. Така неврегульованість як законом, так і нормативно-правовими актами є фактичним створенням підстав для зловживань із боку контролюючих органів тощо.

Розширення «повноважень із контролю» надалі здійснюється на підставі Наказу Мінохоронприроди України, яким затверджено Перелік основних питань для здійснення планових заходів державного нагляду [7], з посиланням на ст.5 Закону України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» від 5 квітня 2007 р. [8], що встановлює засади «планових заходів зі здійснення державного нагляду (контролю)» та визначає перелік основних питань для здійснення планових заходів.

Закон України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності», який регулює повноваження органу державного нагляду, передбачає право контролюючого органу вимагати від суб'єкта господарювання усунення виявлених порушень вимог законодавства (ми вже зазначали про абстрактність такого визначення), відбирати зразки продукції (закон не пояснює нічого з приводу зразків), призначати експертизу (не зрозуміло, яку саме та щодо чого), отримувати пояснення, довідки, документи, матеріали, відомості з питань, що виникають під час державного нагляду, накладати штрафні санкції та вживати заходи, передбачені законом (ст.8).

Наказ, яким затверджено Перелік основних питань для здійснення планових заходів державного нагляду [7], містить 8 розділів – напрямів проведення державного контролю. Насамперед доцільно визначити, що головною логічною метою діяльності органів Державної екологічної інспекції України має бути попередження отруєння об'єктів довкілля від негативних чинників, яке базуватиметься на результатах систематичних лабораторних аналізів об'єктів довкілля, якими є земля, вода, атмосферне повітря; перевірках нерухомих і рухомих джерел отруйних скидів та викидів; на прийнятті відповідних заходів за результатами проведених перевірок, у тому числі й здійсненні адміністративних процедур, пов'язаних із підготовкою матеріалів для притягнення винних осіб до адміністративної відповідальності та стягнення шкоди, спричиненої об'єктам довкілля, підготовці розрахунків щодо розміру спричиненої шкоди тощо.

Таким чином, на сьогодні ми маємо такі проблеми: 1) суперечливий, безсистемний і неякісний Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища»; 2) наявність численних контролюючих органів та відсутність єдиного офіційного національного органу, який мав би здійснювати заходи з охорони довкілля й контролювати діяльність усіх інших органів, зокрема, у сфері «розбазарювання національних багатств»; 3) ЦОБВ, який не має обов'язків, зокрема, щодо захисту об'єктів довкілля від негативних чинників, проте наділяється правом давати дозвіл на їх використання; 4) результати діяльності ЦОБВ, які характеризуються, за словами голови Рахункової палати України В.К. Симоненко [9] певними особливостями. Зокрема, цими особливостями є такі: а) сумарні викиди в атмосферу за останні роки істотно зросли та становили в 2007 р. більше 7 млн. т; б) постійно знижується якість води (у 2007 р. майже 30% вод у природних об'єктах не відповідали санітарно-гігієнічним нормам); в) водною й вітровою ерозією уражені майже 15 млн. га, що становить 35% сільгоспугідь; г) за останні 15 років вміст гумусу знизився в середньому на 20%, що негативно позначається на продуктивності сільгоспугідь; г) лише в 2007 р. небезпечних відходів I–III класів безпеки утворилося більше 2,5 млн. т, що в перерахунку на 1 кв. км території становить 4,3 т тощо. В.К. Симоненко констатує, що Мінохоронприроди України не володіє інформацією щодо стану об'єктів довкілля, про що свідчить остання національна доповідь, підготовлена відомством за 2004 р.: «Якщо говорити відверто, немає даних навіть для її складання. При цьому за останні три роки виконання природоохоронного законодавства, хоч як не сумно це визнавати, значно погіршилося». Міркування автора підтверджуються матеріалами дослідження.

У чому ж загальні причини такої ситуації? Методи управління й тотального контролю за умов неймовірного зростання структур влади та їх чисельності, численна невиправдана їх ліквідація й реорганізація залишаються незмінними від радянської доби та продовжують прогресувати. Як і раніше, посадові особи гілок влади на підставі Конституції України та чинного законодавства звільняються як від обов'язків, так і від відповідальності. Наявність корупції, існування якої з року в рік визнається навіть самою законодавчою владою, яка водночас сприяє їй шляхом упровадження в чинне законодавство незаконних норм, реалізація яких призводить до величезних соціально-економічних втрат, реально гальмує розвиток держави, має вкрай негативні політичні наслідки довготривалої дії.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про охорону навколишнього природного середовища : Закон України від 25 червня 1991 р. №1264-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 35. – Ст. 546.
2. Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення : Закон України від 24 лютого 1994 р. №4004-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 27. – Ст. 218.
3. Про затвердження Положення про Міністерство охорони навколишнього природного середовища України : Постанова КМУ від 2.11. 2006 р. №1524 // Офіційний вісник України. – 2006. – № 44. – Ст. 2949.
4. Конвенція про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля (Орхуська конвенція) : прийнято Організацією Об'єднаних Націй 25 червня 1998 р. // Офіційний вісник України. – 2010. – № 33. – Ст. 1191.
5. Краснова М.В. Проблеми імплементації в Україні положень Орхуської конвенції / М.В. Краснова // Наукові записки НаУКМА : (правничі науки). – К. : Національний університет “Кієво-Могилянська академія”, 2000. – Т. 18. – С. 25-28.
6. Положення про Державну екологічну інспекцію в АРК, областях, містах Києві та Севастополі : Наказ Мін-ва екології та прир. ресурсів України від 04.11.11 р. №429 // Офіційний вісник України. – 2011. – № 92. – Ст. 3359.
7. Про затвердження Переліку основних питань для здійснення планових заходів державного нагляду (контролю) : Наказ Мін-ва охорони навколиш. природного середовища України від 4 березня 2008 р. № 108 // Офіційний вісник України. – 2008. – № 23. – Ст. 259.
8. Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності : Закон України від 5 квітня 2007 р. №877-V // Відомості Верховної Ради України. – 2007. – № 29. – Ст. 389.
9. Симоненко В.К. Програми життя – це державні програми збереження навколишнього природного середовища в Україні / В.К. Симоненко // Голос України. – 2008. – 5 серпня.

REFERENCES

1. “On Environmental Protection” : Law of Ukraine of June 25, 1991 №1264-XII, *Vidomosti Verkhovnoyi Radii Ukrayini*, 1991, no. 35, art. 546.
2. “On Ensuring Sanitary and Epidemiological Welfare of Population” : Law of Ukraine of February 24, 1994 №4004-XII, *Vidomosti Verkhovnoyi Radii Ukrayini*, 1994, no. 27, art. 218.
3. “On approval of the Provision on the Ministry of Environmental Protection of Ukraine” : Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of 2.11.2006 №1524, *Ofitsiyiny visnik Ukrayini*, 2006, no. 44, art. 2949.
4. Convention on Access to Information, Public Participation in Decision-making and Access to Justice in Environmental Matters (Aarhus Convention), adopted by the United Nations on June 25, 1998, *Ofitsiyiny visnik Ukrayini*, 2010, no. 33, art. 1191.
5. Krasnova, M.B. (2000), “Problems of implementation of Aarhus Convention in Ukraine” *Naukovi zapiski NaUKMA : (pravnichy nauky)* [Scientific notes of National University of Kyiv-Mohyla Academy : (Legal Sciences)], National university “Kyiv-Mohyla Academy”, Kyiv, Vol. 18, pp. 25-28.
6. “Regulation of the State Ecological Inspectorate in the Crimea, regions, cities of Kyiv and Sevastopol”, Order of the Ministry of Ecology and Natural Resources of Ukraine of 11.04.11 №429, *Ofitsiyiny visnik Ukrayini*, 2011, no. 92, art. 3359.
7. “On improvement of the List of the main issues for the implementation of planned measures of state supervision (control)” : Order of the Ministry of Environmental Protection of Ukraine on March 4, 2008 №108, *Ofitsiyiny visnik Ukrayini*, 2008, no. 23, art. 259.
8. “On the Main Principles of State Supervision (Oversight) in the Area of Commercial Activity” : Law of Ukraine of April 5, 2007 №877-V, *Vidomosti Verkhovnoyi Radii Ukrayini*, 2007, no. 29, art. 389.

9. Simonenko, V.K. (2008), "Programs of life are national programs for preserving the environment in Ukraine", *Holos Ukrayini*, August, 5, Kyiv.